

Stav spracovania kalamity na území TANAP-u k 30. 6. 2006.

Informácia na VIII. zasadnutie Výboru vlády SR pre obnovu a rozvoj Vysokých Tatier

V pôsobnosti Štátnych lesoch TANAP (ďalej len „ ŠL TANAP“) bola kalamita spracovaná do konca mája okrem území, v ktorých nebolo jej spracovanie povolené príslušným orgánom štátnej správy životného prostredia (ďalej len „ ŠS ŽP“). Z celkového rozsahu kalamitnej drevnej hmoty 2 030 tis. m³ bolo spracovaných 1 867 m³, čo predstavuje 92 %. Zostávajúce množstvo nespracovanej kalamity je 164 tis. m³ (8 %). Okrem tejto drevnej hmoty na základe rozhodnutia ŠS ŽP o potrebe ponechania 10 až 30 % hmoty v kalamitou postihnutých porastoch, zostáva na kalamitných plochách 419 tis. m³ hmoty hrúbka (asi 22 % z celkového množstva spracovanej kalamity).

V rámci pôsobnosti KLÚ Prešov v neštátnom sektore, z celkového množstva 643 tis. m³ bolo spracovaných 591 tis. m³ (92 %), zostáva spracovať ešte 52 tis. m³, čo je 8 % z celkového rozsahu kalamity. Celé množstvo je sústredené v rámci Obvodného lesného úradu Poprad, kde z 10 subjektov postihnutých kalamitou zostáva spracovať ešte v 5 Najviac nespracovanej hmoty je v Urbári PS Važec 16 tis. m³ (19 % z celkového množstva), PS Gerlachov (11 .tis. m³ - 10 %) a PS Batizovce (10tis. m³ - 18 %).

Pestovná činnosť

Obnova kalamitou postihnutého územia Vysokých Tatier sa realizuje podľa projektu revitalizácie územia aktualizovaného pre rok 2006.

Hlavný cieľ revitalizácie je vybudovať vekovo, výškovo a druhovo diferencované a ekologicky stabilné porasty. V rámci tejto činnosti sa uplatňujú zásady, ktoré je možné zhrnúť do nasledovných rámcov:

- racionálne využívanie prírodných procesov (prirodzená obnova, sukcesný vývoj);
- využívanie pôvodných drevín so zodpovedajúcimi vlastnosťami vyhovujúcimi súčasným podmienkam ako aj podmienkam vyplývajúcimi z očakávanej klimatickej zmeny;
- dôsledné dodržiavanie stanovištnej vhodnosti drevín a ich spoločenstiev;
- voľba vhodných foriem a technologických postupov obnovy (neceloplošná obnova, pionierske dreviny, krytokorenné sadenice, sejba, starostlivosť a ochrana výsadiel a kultúr);
- manažmentové opatrenia zamerané na zvyšovanie štrukturálnej diverzity a ekologickej stability lesných porastov;
- dlhodobý monitoring ekologických charakteristík, stavu a vývoja lesných ekosystémov na postihnutom území, vrátane podporných vedecko-výskumných aktivít.

Na základe čiastkových revitalizačných projektov sa začalo s implementáciou základných princípov projektu revitalizácie, hlavne neceloplošnou obnovou formou bioskupín, sejbou, racionálnym využívaním prirodzenej obnovy, zakladaním prvkov zvyšujúcich statickú stabilitu porastov prostredníctvom spevňovacích pásov a spevňovacích rebier. To všetko pri využívaní pôvodných a stanovištne vhodných drevín.

Na území TANAPu z celkovej uvoľnenej plochy lesných porastov po spracovanej kalamite - 8 200 ha, bolo očistených 4 338 ha (okrem porastov, v ktorých na základe rozhodnutia ŠS OP je potrebné ponechať 10 až 30% kalamitnej hmoty). Zároveň bola vykonaná obnova lesa na 678 ha, z toho bolo umelo zalesnených 582 ha a prirodzená obnova predstavuje 97 ha. Podiel ihličnatých drevín na obnovovanej ploche dosiahol 65 %, z toho má najväčšie zastúpenie borovica (29 %) a smrekovec (24 %). Smrek, pred kalamitou najzastúpenejšia drevina, má zastúpenie 4 %, ostatné ihličnany majú zastúpenie 8 %. Z listnatých drevín je najviac zastúpený javor horský (13 %) a jarabina (16 %). Z uvedeného je zrejmé, že sa systematicky mení drevinové zloženie v prospech drevín odolnejších proti mechanickému pôsobeniu vetra, čo by pri potrebnej výchove mladých lesných porastov so zameraním na zvýšenie ich odolnostného potenciálu, malo v budúcnosti zlepšiť stabilitu lesných ekosystémov. Z ostatných výkonov pestovnej činnosti sa realizuje najmä ochrana vysadených porastov proti burine a proti zveri.

Ochrana lesa

V roku 2005 spracoval Lesnícky výskumný ústav vo Zvolene v spolupráci s Ústavom ekológie lesa SAV Zvolen, ŠL TANAP, Technickou univerzitou Zvolen a Štátnou ochranou prírody SR, projekt ochrany lesa na území ŠL TANAP po veternej kalamite zo dňa 19. 11. 2004, ktorý bol aktualizovaný k 15. 7. 2005. Jeho cieľom bolo analyzovať vplyv veternej kalamity na možný vznik problémov v ochrane lesa a navrhnúť opatrenia na zmiernenie nebezpečenstva vzniku následnej podkôrníkovej kalamity, najmä v porastoch rozvrátených kalamitou ako aj okolitých lesných porastoch.

Pre rok 2006 bol vypracovaný realizačný projekt ochrany lesa na území TANAP, ktorý z ohľadom na postup spracovania kalamity do konca roku 2005 a predpokladaný vývoj hmyzích škodcov v roku 2006, navrhuje opatrenia na zvládnutie ich možného kalamitného premnoženia. Uvedený projekt sa z dôvodu ohrozenia následných porastov na kalamitných plochách, biotickými škodcami (hmyz, zver), hubovými ochoreniami a nežiaducou vegetáciou zameriava na opatrenia na ochranu pred uvedenými škodlivými činiteľmi.

Na vývoj populácie podkôrneho hmyzu má vplyv skutočnosť, že väčšina drevnej hmoty bola do konca roku 2005 spracovaná, čím sa podstatne znížilo riziko vzniku podkôrníkovej kalamity. Podľa prognózy vývoja podkôrneho hmyzu, uvedenej v projekte, najviac ohrozené budú najmä porastové steny do hĺbky 50 m na východe kalamitného územia, kde sú porasty silne preriedené a všetky územia s piatym stupňom ochrany a ich okolie, kde nebol daný súhlas na spracovanie kalamity, resp. nebolo ukončené do súčasnosti konanie ŠS ŽP. Tie sa v závislosti od intenzity obsadenia kmeňov podkôrným hmyzom môžu stať primárnymi ohniskami premnoženia. Charakter a rozsah škôd bude závisieť od toho, do akej miery sa podarí ochrániť pred náletom porastové steny a ako rýchlo sa zlikvidujú nové ohniská napadnutia. Skúsenosti z iných oblastí Európy poukazujú na to, že druhý a tretí rok po kalamite sú z pohľadu výskytu podkôrneho hmyzu najrizikovejšie a populácia môže veľmi podstatne vzrásť, čo poukazuje na to, že rok 2006 a 2007 budú rozhodujúce pre zdravotný stav lesa a ich prežitie v postihnutých územiach..

Zvlášť kritická situácia sa vyvinula vo Vysokých Tatrách. Kým v roku 2005 sa v Tichej a Kôprovej doline evidovali 2 – 3 lokality s rozptýleným výskytom podkôrníkov, v tomto roku je podľa údajov lesníckej ochrannárskej služby naletených 70 – 80 % vývrátov a pomiestne aj zlomy.

Vývoj podkôrníkov prebieha rovnakým tempom v nižších nadmorských výškach (800 m. n. m) aj takmer na hornej hranici lesa (1350 m. n. m.). V roku 2006 bolo na území ŠL TANAP postavených spolu 5977 feromónových lapačov na podkôrny a drevokazný hmyz, do ktorých bolo odchytených 60 mil. ks jedincov.

Celkovo možno hodnotiť stav populácie najmä lykožrúta smrekového za alarmujúci. Odchyty na jeden lapač vzrástli približne o 300 % oproti roku 2005. Účinnosť obranných opatrení možno hodnotiť ako úspešnú, keď vo väčšine prípadov predstavovali odchyty lykožrúta smrekového stredný a silný stupeň. Na ochranu lesa od začiatku realizácie ochranných opatrení bolo vynaložených 10 762 tis. Sk prevažne na nákup lapačov a feromónových návnad

Protipožiarna ochrana

Stav a priebeh počasia v prvom polroku 2006 bol mimoriadne nepriaznivý pre vznik lesných požiarov. Dlhotrvejúca zima, vlhké a chladné jarné obdobie eliminovali riziko ich vzniku, čo sa odzrkadlilo na početnosti a následných škodách.

Na kalamitou postihnutých plochách v hodnotenom období na území v správe ŠL TANAP vznikli 4 lesné požiare. Z toho 2 vznikli v blízkosti rómskej osady Stráne pod Tatrami následkom vypaľovania suchej trávy na lúkach nad osadou obyvateľmi osady. Požiarom boli zasiahnuté lesné porasty, kde bola kalamita spracovaná. Ďalšie dva požiare vznikli na ochranných obvodoch Dolný Smokovec a Vyšné Hágy, kde bolo príčinou vzniku podpálenie uhádzanej haluziny neznámou osobou. V dôsledku včasného spozorovania požiaru a rýchleho zásahu jednotiek hasičského a záchranného zboru boli požiare včas likvidované a ku škodám nedošlo.

Ohrozenie kalamitných plôch však zostáva stále vysoké. Okrem suchej biomasy nachádzajúcej sa na lokalitách, bude sa zvyšovať riziko vzniku požiarov zaburinením uvoľnených plôch najmä v jarných mesiacoch nasledujúcich rokov, keď suchá vegetácia po zimnom období je vysoko zápalná, čo platí aj pre tento rok, ak leto a jeseň budú naďalej extrémne suché.

Na území Vysokých Tatier sa realizovali protipožiarné opatrenia na základe „Projektu protipožiarnej ochrany lesa na území Vysokých Tatier po vetrovej kalamite“. Z dôvodu potreby prispôsobiť projekt súčasnému stavu spracovania kalamity, ako aj rizikám uvedených v predchádzajúcom texte, bol tento projekt aktualizovaný. Je možné konštatovať, že všetky navrhované opatrenia boli splnené, alebo sa priebežne plnia. Z dôvodu dlhotrvajúceho zimného obdobia s vysokou vrstvou snehu, zostáva ešte vyčistiť 90ha ochranných izolačných pásov v intraviláne obcí (hlavne Štrbské Pleso a Vyšné Hágy), z toho 20 ha je neprístupných pre techniku. Kalamitná hmota sa nespracovávala v oblasti Tichej a Kôprovej doliny a v porastoch roztrúsených po celom kalamitnom území, na ktoré nebol udelená výnimka ŠS ŽP na spracovanie v množstve cca 160tis. m³. Ďalším rizikovým faktorom je drewná hmota, ktorá je ponechaná na kalamitných plochách na základe rozhodnutia kompetentného orgánu ochrany prírody a krajiny v množstve cca 420 tis. m³ (10% - 30% zo zásob porastov). V projekte navrhované opatrenia po období spracovania kalamity si vyžadujú značné finančné prostriedky a budú prevádzkovo náročné najmä v období, keď dôjde k zaburineniu plôch a požiarom budú ohrozené novo založené lesné porasty.